

ments when students' answers do not coincide); to gain some important practical experience on coordinating actions, the ability to reach a common consensus, the ability to understand a partner's perception and opinion, to explain your point of view, to give arguments.

Keywords: intercultural communication; dialogical technologies; a conversation; types of conversations: a heuristic conversation, a control-correction conversation, a generalized conversation, a search conversation; forms of conversations: frontal, group and individual.

УДК 371.671:811.161.2

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1956-1991 рр.)

Н.В. СУЛТАНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
E-mail: sultanoff@mksat.net

Анотація. у статті автором представлено ретроспективний аналіз системи соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти в Україні у 1956-1991 рр. Розглянуто основні завдання виховання дітей в країні, мету, результат та засоби його досягнення. Обґрунтовано методологічне підґрунтя, на якому будується соціально-виховна робота з дітьми, які зростають поза родиною та навчаються і виховуються в школах-інтернатах. Розкрито особливості практичного втілення ключових аспектів соціального виховання дітей в Українській РСР. Проаналізовано організаційно-методологічні умови, що сприяли ефективності використання педагогічних технологій соціального виховання дітей в історії української педагогічної думки.

Ключові слова: виховання, школа, методи виховання, суспільний характер виховання, школи-інтернати, діти.

Актуальність (Introduction). Реформаційні процеси, що відбуваються в українській державі впродовж останніх років характеризується соціально-економічними, політичними зрушеннями, викликами та, одночасно, великими перспективами розвитку. У суспільстві формується нове бачення щодо організації виховання та соціального захисту дітей, які потребують державної допомоги й підтримки. Гостро постає проблема реформування усталеної в Україні системи освітніх інтернатних закладів та, відповідно, системи забезпечення соціальних потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Наявні проблеми надають особливого значення створенню та забезпеченню для повноцінного функціонування системи навчання та виховання дітей-сиріт сприятливих та відповідних умов. Вхідження таких дітей в суспільство на паритетних началах уможлиблюється шляхом їх соціального виховання в системі інтернатної освіти. Посилення пріоритету його забезпечення шляхом сучасних виховних технологій сьогодні зумовлює необхідність вивчення та узагальнення теоретичного доробку і практичних надбань у галузі виховного процесу в інтернатних закладах освіти з періоду їх становлення в Україні.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Історико-педагогічні реалії засвідчують, що наприкінці ХХ століття вітчизняні вчені значно активізували наукові пошуки у галузі виховання підростаючого покоління. Осмисленню досвіду діяльності інтернатних закладів освіти в Україні на початку їхнього існування, розгляду проблем навчання, виховання, трудової підготовки, організації дозвілля та побуту дітей присвячено фундаментальні праці А. Бондаря, В. Вугрича, Ю. Грицяя, Б. Кобзаря, А.Макаренка, Б. Мельниченка, Є. Постовойтова, В. Слюсаренка та ін.

Ідеям соціального виховання дітей на різних етапах розвитку вітчизняної педагогічної науки присвячено праці дослідників, громадських й політичних діячів системи освіти, серед яких С. Ананьїн, П. Блонський, Г. Гринько, М. Грищенко, М. Гриценко, В. Дурдуківський, В.Дюшен, В. Зіньківський, О. Залужний, О. Музичеко, А. Макаренко, Я. Мамонтов, О. Попов, Я. Ряппо, С Русова, М. Скрипник, К. Ушинський, Я. Чепіга, С. Шацький, Е. Яновська та ін.

Окремий науковий інтерес для нашого дослідження становлять монографії В. Покася, С. Свириденко, дисертаційні дослідження та наукові праці Л. Канішевської, О. Кузьміної, А. Наточого, Ж. Петрочко та ін.

Зростаюча кількість наукових праць сьогодні, присвячених різним аспектам організації шкільної освіти вихованців інтернатних установ, реформуванню останніх та оптимізації, у зв'язку із цим, діяльності органів освіти та соціальних служб щодо соціально-педагогічного супроводу та патронажу, доводить, що проблематика виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування актуалізує потребу критичного переосмислення історичних витоків виховання дітей. Це уможливорює прогностичне значення ретроспективного аналізу основних його концептуальних положень, адже, виявлення спадкоємності ідей, що стосуються позитивних сторін виховання у шкільних закладах дітей, надасть змогу визначенню орієнтирів його запровадження в умовах реформування освіти.

Мета (Purpose) – дослідження теорії і практики соціального виховання молодого покоління в системі інтернатної освіти в Україні (1956-1991 рр.).

Методи (Methods). У процесі досягнення поставленої мети на даному етапі наукового дослідження використано науково-бібліографічний метод вивчення архівних та бібліотечних фондів, їх класифікація та систематизація для визначення опорної джерельної бази; історико-ретроспективний та концептуально-порівняльний аналіз літератури у галузі освіти, нормативно-правових документів та архівних матеріалів, аналіз фактів, теоретичних ідей з досвіду виховної діяльності інтернатних закладів в Україні протягом досліджуваного періоду, а також прогностичний метод з метою прогнозування подальшого вдосконалення системи інтернатної освіти та виокремлення й запровадження позитивного досвіду соціального виховання дітей в умовах реформування освіти в Україні.

Результати (Results). Соціальне виховання є складовою частиною соціалізації дітей, воно являє собою цілеспрямований процес, що спрямований на засвоєння системи соціальних знань, норм і цінностей, а також соціального досвіду, забезпечує ефективну регуляцію соціальної поведінки особистості [10]. Саме тому інтернатні заклади протягом ретроспективних етапів свого функціонування дбали не тільки про навчання, а й про накопичення соціального досвіду, сприяння його впровадженню у виховний процес задля соціального розвитку вихованців, формуванню з них повноцінних громадян.

Під соціальним вихованням ми розуміємо цілеспрямований процес, що сприяє засвоєнню системи соціальних знань, норм і цінностей, соціального досвіду й забезпечує ефективну регуляцію соціальної поведінки особистості.

Як цілеспрямоване забезпечення умов (матеріальних, духовних, організаційних) для розвитку людини, соціальне виховання бере свої витoki з 1920 року, коли Народний комісаріат освіти ухвалив «Декларацію про соціальне виховання», в якій наголошувалось на тому, що держава повинна дбати про охорону дитинства, надавати притулок, виховання та навчання безпритульним дітям та дітям-сиротам.

В УРСР, починаючи з другої половини 50-х рр. ХХ століття, система соціального виховання підростаючого покоління характеризувалася стійкими тенденціями до взаємозв'язку із виробничими відносинами, які простежувалися у всіх сферах економічних формацій країни, особливо, в умовах соціалістичного характеру виробництва. Виховання дітей вважалося справою суспільства і не розглядалося поза виробничих відносин та організацій, адже, спроби відірвати його деякими інноваторами сприймалися як прояви ідеалізму в педагогічній науці. «Тільки розгляд комуністичного виховання у зв'язку із соціалістичним засобом виховання забезпечить створення істинної науки педагогіки» [7, с. 2-3].

Отже, основною закономірністю виховання дітей у Радянському Союзі, з точки зору означених поглядів, було виховання нового покоління людей як свідомих й активних будівників комунізму та захисників батьківщини. Участь вихованців у розбудові комунізму розглядалася в якості виробничої сили і означала для його будівників безпосереднє залучення у виробництві для країни і суспільства матеріальних благ. У цьому виявлялась сутність та зміст радянської системи соціального виховання дітей.

У зв'язку із цим, ключовими задачами виховання підростаючого покоління стають розвиток необхідних для досягнення його мети навичок, вмінь, формування на базі знань з основ наук комуністичних переконань та науково-матеріалістичного світогляду. Останнє перед-

бачало боротьбу із світоглядом релігійним, ідеалістичним, і саме на ній зосереджували увагу педагогічні фахівці навчально-виховних установ.

Вирішення проблеми виховання нового покоління та включення його у процес виробництва в якості виробничої сили передбачалося шляхом забезпечення професійної освіти та поглиблення політехнічного навчання.

Не залишались осторонь у виховному процесі ще й такі його складові як фізичне та моральне виховання. Адже, як для активної участі у розбудові соціалізму, так й для захисту вітчизни необхідні фізично здорові, сильні і витривалі молоді люди. Тому великого значення в країні приділяється фізичному вихованню дітей з самого раннього дитинства. Вивчаючи основи знань з вікової анатомії, фізіології, фахівці шкіл присвячують чимало зусиль фізичному розвитку дітей.

Щодо морального виховання дітей, слід зауважити знову ж таки на його доцільності у зв'язку із соціалістичними виробничими відносинами, які у 50-60-х рр. породжують вищу форму моралі, а саме комуністичну мораль. «У класовому суспільстві моральні погляди пануючого класу визначаються пануючими і правильними, а тому й обов'язковими для всіх інших класів, погляди яких вважалися аморальними» [7, с. 6]. Ключовим критерієм комуністичної моралі, яку зрощували у дітей, було ставлення людини до побудови комунізму. Норми такої моралі регулювали виробничі відносини у дорослих, породжували ідеологічне підґрунтя у дітей. «Комуністично моральним ми вважаємо таку поведінку, таку діяльність, яка всіляко сприяє перемозі комунізму; всяку діяльність, всяку поведінку, які запобігають успіху у боротьбі за комунізм, ми вважаємо аморальними» [8, с. 82].

Радянська школа своєю задачею ставила з перших днів шкільного життя виховання товариства, дружби та, головне, колективізму. Адже пануючий спосіб соціалістичного виробництва в УРСР характеризувався чітко вираженим колективізмом. Це тому, що для буржуазного способу виробництва, який критикувався та вважався неприйнятним, трудова солідарність робочих була крайнє ворожим фактором, що цементував її для загальної класової боротьби. Отже, за час перебування дітей у навчально-виховних закладах педагогічні будівники комунізму вважали за свій обов'язок підготувати їх до суспільно-корисної роботи після закінчення шкіл. Організація колективної праці під час навчання дітей передбачалося шляхом суворого дотримання правил внутрішнього розпорядку як школи, так й поведінки у ній самих вихованців.

Разом із вище переліченими задачами виховання молодого покоління у радянській школі було й естетичне виховання, яке передбачало «розвиток у вихованців здатності розуміти, сприймати і відчувати прекрасне у природі, суспільному житті, мистецтві, а також у розвитку творчих здібностей в міру своїх сил» [7, с. 37]. Педагогічний колектив шкіл бачив вирішення проблеми естетичного виховання у тісному взаємозв'язку з вихованням культурності підлітків, юнаків та дівчат. А саме, виховання вимогливого ставлення до свого зовнішнього вигляду, яке виявлялося в охайності й чистоті одягу, розвиток культури поведінки у суспільних містах, прояви вихованості під час звернень до дорослих та взаємного спілкування з ровесниками.

У «розв'язанні на більш високому рівні завдання підготовки всебічно розвинутих, освічених будівників комунізму» [6, арк. 3] мали бути максимально задіяні навчально-виховні заклади нового типу. Реалізуючи рішення XX з'їзду партії, Рада Міністрів СРСР і ЦК КПРС 29 червня 1956 року прийняли Постанову від 29 червня 1956 р. «Про організацію шкіл-інтернатів». Концептуальні положення даного рішення, що прозвучали у звітній доповіді Першого секретаря ЦК КПРС М. Хрущова підкреслювали необхідність виховання дітей «незмірно краще і досконаліше...», отже необхідно «формувати не кастовий шар аристократії, глибоко ворожий народові, а будівників нового суспільства, людей великої душі і високих ідеалів, беззавітного служіння своєму народові в авангарді всього людства» [8, с. 83].

Виховна робота в школах-інтернатах протягом другої половини XX століття (1956-1991 рр.) була пронизана ідеями радянської ідеології та спрямована на піднесення ідейно-політичного рівня, атеїстичного, естетичного, трудового виховання та суспільно-корисної праці.

Так, завідуючий обласним відділом народної освіти на сесії обласної Ради депутатів трудящихся звітувався «Про стан навчально-виховної роботи в школах у 1956-1957 н. р.» :

«...Вся наша громадськість виявляє великий інтерес до створення в нашій країні перших загальноосвітніх учбових закладів нового типу – шкіл-інтернатів» [2]. Вся виховна робота в школах-інтернатах, як зазначалося у звітних документах відділів народної освіти Української РСР, була спрямована на піднесення успішності, поглиблення знань учнів та зв'язок теоретичних положень з практичним життям, а звідси особливої уваги надавалося прищепленню учням трудових навичок, навичок свідомої дисципліни, культурної поведінки, почуття відповідальності за свої дії, дружби та товаришування, колективізму та ін. [3]. У Постанові «Про розширення самообслуговування у загальноосвітніх школах, школах-інтернатах, дитячих будинках, професійно-технічних училищах, у середніх спеціальних і вищих навчальних закладах» від 2 червня 1959 р. № 603, наголошується не лише про необхідність залучення учнів, починаючи з молодшого шкільного віку, до посиленої участі у суспільно корисній праці, самообслуговуванні, а й про поліпшення роботи з батьками, поширення серед них педагогічних знань. Батьків також пропонувалось залучати до чергувань у буфетах і столових, ремонту шкільних приміщень, заготівлі палива, ремонту та виготовлення меблів тощо [6].

Для навчання та ідеологічного виховання дітей в інтернатних створювалися найсприятливіші умови. З метою забезпечення відповідної навчально-матеріальної бази для шкіл-інтернатів в різних областях України використовувалися бюджетні асигнування, відрахування від колгоспів, радгоспів, промислових підприємств та надходження від шкільних підсобних господарств та навчально-виробничих майстерень при школах-інтернатах [9].

Певні зміни у необхідності та змісті соціального виховання спостерігаються у кінці 60-х років ХХ століття. Школи-інтернати вже перестають називати навчальними закладами нового типу, а плани зростання контингенту вихованців відмінюються. Проте передбачалось розширення мережі тільки спеціальних шкіл-інтернатів (для дітей з порушеннями розумового або фізичного розвитку), шкіл-інтернатів спортивного профілю та санаторно-лісових шкіл.

У період з другої половини 60-х до кінця 80-х рр. ХХ ст. у вітчизняній педагогічній теорії та практиці простежуються тенденції до звуження сфери діяльності інтернатних закладів освіти. Їх соціально-виховна активність охоплювала переважно соціально незахищених та позбавлених батьківського піклування дітей.

Отже, з часу створення шкіл-інтернатів в Україні, у 1956 р., та протягом ще тривало часу їхнього функціонування вони були осередком суспільного виховання дітей, провідними навчально-виховними закладами реалізації ключової для держави функції виховання підростаючого покоління, вироблення у них усвідомленої громадянської позиції, готовності до суспільного та відповідальності за долю країни [9].

Висновки і пропозиції (Discussion). Підсумовуючи результати ретроспективного аналізу змісту та методів соціального виховання молодого покоління у теорії та практиці інтернатної освіти (1956-1991 рр.), можна зробити висновки про існування у цей час чіткого бачення, по-перше, мети і результатів виховання дітей, по-друге, засобів їх досягнення. Система виховання підростаючого покоління в УРСР характеризувалася стійкими тенденціями до взаємозв'язку із виробничими відносинами. Її зміст був підкорений головній меті – вихованню нового прошарку людей, свідомих й активних будівників комунізму. Ключові напрямки соціального виховання дітей, атеїстичний, естетичний, трудовий, моральний, фізичний, мали сприяти піднесенню ідейно-політичного рівня, формування комуністичних переконань та науково-матеріалістичного світогляду підростаючого покоління.

Констатуємо вагомі похибки та помилки в теорії та практиці радянської системі виховання підростаючого покоління, вважаємо цей історичний досвід цінним у процесі розбудови системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Українській державі сьогодні. У разі його критичного переосмислення відкриваються можливості виокремлення та імплементації у площину сучасних педагогічних технологій доцільних методів та засобів національно-патріотичного виховання дітей.

Вважаємо за доцільне подальші наукові розвідки у галузі історико-педагогічних досліджень проблематики виховання дітей в інтернатних закладах освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Бондар А. Д. Розвиток суспільного виховання в Українській РСР (1917-1967) / А.Д. Бондар. – К. : вид-во Київського унів-ту : 1968. – 223 с.

2. Доповідь завідуючого обласним відділом народної освіти на сесії обласної Ради депутатів трудящихся звітувався «Про стан навчально-виховної роботи в школах у 1956-1957 н. р. // ДАМО. – Ф. 2817. – Оп. 2. – Спр. 19. – 36 арк.
3. Листування з Міністерством освіти УРСР про порядок проведення випускних і перевідних екзаменів в школах, про поліпшення політехнічного навчання учнів та інших питань, 1959 р. // ДАМО. – Ф. Р 2817. – Оп. 2. – Спр. 55. – 227 арк.
4. Наказ Міністерства освіти УРСР № 353 від 28 серпня 1957 року «Про підсумки роботи шкіл Української РСР за 1956-1957 н.р. і завдання шкіл на 1957-1958 н.р.» // Державний архів Миколаївської області (ДАМО). – Ф. Р – 2817. – Оп. – 2. – Спр. 29. (Накази по Міністерству освіти УРСР 2 липня 1957 – 31 грудня 1957). – 32 арк.
5. Наказ МОН України від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» URL: [http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-\(дата звернення: 8.12.2017\)](http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-(дата звернення: 8.12.2017)).
6. Постанова Центрального Комітету КН України і Ради Міністрів Української РСР від 29 червня 1956 року «Про організацію шкіл-інтернатів в Українській РСР» // Державний архів Миколаївської області (ДАМО). – Ф. Р 2817. – Оп. 2. – Спр. 9. – 3 арк.
7. Смирнов М. Т. Сущность воспитания : цель и задачи воспитания подрастающих поколений в Советском Союзе / М. Т. Смирнов ; под ред. Н. А. Константинова. - Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1956. – 39 с.
8. Стенографический отчет XX-го съезда КПСС (14-25 февраля 1956 года): Том 1. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KPSS/_KPSS.html#020 (дата звернення: 12.12.2017).
9. Султанова Н. В. Школи-інтернати як осередок соціального виховання дітей в Україні (50-60 ті рр. XX ст.) // Н.В. Султанова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / Редкол.: С.М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. – К.: Міленіум, 2017. – Вип. 267. – С. 188-195.
10. Чертова К.М. Розвиток ідей соціального виховання школярів у вітчизняній педагогічній теорії та практиці (др. пол. XX ст.): Автореф. дис. канд. пед. наук. / К.М. Чертова . – Луганськ : Б.в., 2007. – 20 с.

References

1. Bondar, A. D. (1968). Rozvytok suspil'noho vykhovannya v Ukrayins'kiy RSR (1917-1967) [Development of social education in the Ukrainian SSR (1917-1967)] Vyd-vo Kyivivs'koho univ-tu, 223.
2. Dopovid zaviduiuchoho oblasnym viddilom narodnoi osvity na sesii oblasnoi Rady deputativ trudiashchykhisia zvituvavsia «Pro stan navchalno-vykhovnoi roboty v shkolakh u 1956-1957 n. r. // DAMO. – F. 2817. – Op. 2. – Spr. 19. – 36 ark.
3. Lystuvannia z Ministersvom osvity URSR pro poriadok provedennia vypusknnykh i perevidnykh ekzameniv v shkolakh, pro polipshennia politekhnichnoho navchannia uchniv ta inshykh pytan, 1959 r. // DAMO. – F. R 2817. – Op. 2. – Spr. 55. – 227 ark.
4. Nakaz Ministerstva osvity URSR № 353 vid 28 serpnia 1957 roku «Pro pidsumky roboty shkil Ukrainskoi RSR za 1956-1957 n.r. i zavdannia shkil na 1957-1958 n.r.» // Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblasti (DAMO). – F. R – 2817. – Op. – 2. – Spr. 29. (Nakazy po Ministerstvu osvity URSR 2 lypnia 1957 – 31 hrudnia 1957). – 32 ark.
5. Nakaz MON Ukrainy vid 16.06.2015 № 641 «Pro zatverdzhennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi, zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi ta metodychnykh rekomendatsii shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia u zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladakh» URL: [http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-\(data zvernennia: 8.12.2017\)](http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-(data zvernennia: 8.12.2017)).
6. Postanova Tsentralnoho Komitetu KN Ukrainy i Rady Ministriv Ukrainskoi RSR vid 29 chervnia 1956 roku «Pro orhanizatsiiu shkil-internativ v Ukrainskii RSR» // Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblasti (DAMO). – F. R 2817. – Op. 2. – Spr. 9. – 3 ark.

7. Smyrnov M. T. Table of contents of education : aim and tasks of education of children in Soviet Union / M. T. Smyrnov ; pod red. N. A. Konstantynova. - Moskva : Yzd-vo Mosk. un-ta, 1956. – 39 s.
8. Stenohrafycheskyy otchet KHKH-ho s'ezda KPSS (14-25 fevralya 1956 hoda): Tom 1. Available at <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KPSS/KPSS.html#020>.
9. Sultanova N. V. Boarding schools as a center of social education of children in Ukraine (the 50-60-ies of XX century) // N.V. Sultanova // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Pedahohika, psykhohohiia, filosofiiia» / Redkol.: S. M. Nikolaienko (vidp. red) ta in. – K.: Milenium, 2017. – Vyp. 267. – S. 188-195.
10. Chertova K.M. Development of ideas of schoolchildren social education in native pedagogical theory and practice of the second part of the 20-th century): Avtoref. dys. kand. ped. nauk. / K.M. Chertova . – Luhansk : B.v., 2007. – 20 s.

СОЦИАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ В ИНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДАХ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ (1956-1991 гг.)

Н. В. Султанова

Аннотация. В статье автором представлен ретроспективный анализ системы социального воспитания молодого поколения в учреждениях интернатного образования в Украине в 1956-1991 гг. Рассмотрены основные задачи воспитания детей, цель, результат и средства его достижения в стране. Обоснованы методологические концепты социально-воспитательной работы с детьми, которые растут вне семьи, учатся и воспитываются в школах-интернатах. Раскрыты особенности практического воплощения ключевых аспектов общественного воспитания детей в Украинской ССР. Автором также проанализированы организационно-методологические условия, способствовавшие эффективности использования педагогических технологий социального воспитания детей в истории украинской педагогической мысли.

Ключевые слова: воспитание, школа, методы воспитания, общественный характер воспитания, школы-интернаты, дети.

SOCIAL EDUCATION OF YOUNGER GENERATION IN BOARDING EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE (1956-1991)

N.V. Sultanova

Abstract. In the article the author presents a retrospective analysis of the system of education of children in schools in Ukraine (1956-1991). The main tasks of the education, the goal, the result and the means of achieving it in the country are considered. The methodological basis, on which the social and educational work with children growing up outside the family, is grounded. The author considers various kinds of education of children, as moral, aesthetic, physical, labor, social and others. The peculiarities of the boarding schools' work as a center of children's social education are highlighted. The preconditions of the creation of new types of educational institutions, as well as organizational and methodological conditions for effective usage of pedagogical technologies and methods of educational work in them, are revealed and analyzed.

Keywords: education, school, methods of education, social character of education, boarding schools, children.

УДК 378.147.016:630.27(043.3)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Т.М. ТКАЧ, аспірантка кафедри методики навчання
та управління навчальними закладами

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E – mail: tka40203@ukr.net

© Т. М. Ткач, 2017